

ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА
«НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФІЛАКТИЧНОЇ
ТА КЛІНІЧНОЇ МЕДИЦИНИ» ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
СПРАВАМИ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Заступник директора з наукової роботи

Юрій ЯЩЕНКО

2023 р.

ДОВІДНИК ДЛЯ АСПИРАНТА
(СИЛАБУС)
з вивчення навчальної дисципліни

«ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ»

Галузь знань 22 Охорона здоров'я
(код і назва галузі знань)

Дисципліна внутрішні хвороби
(код і назва спеціальності)

Освітній ступінь доктор філософії

Термін навчання 4 роки

Форма навчання очна денна, очна вечірня, заочна

Науковий відділ відділ внутрішньої медицини
(назва відділу)

Схвалено Науково-методичною радою ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС
20. 07. 2023 р. (протокол № 9)

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Науковий відділ	науковий відділ внутрішньої медицини
Прізвище, ім'я, по батькові, посада, науковий ступінь, вчене звання	<p>Кравченко Анатолій Миколайович, завідувач наукового відділу внутрішньої медицини Державної наукової установи "Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини" Державного управління справами, д.мед.н. 14.01.11 – кардіологія, доцент.</p> <p>Нетяженко Василь Захарович, головний науковий співробітник наукового відділу внутрішньої медицини, д.мед.н., професор, Член-кореспондент НАМН України за спеціальністю «терапія».</p> <p>Міхалєв Кирило Олексійович, старший науковий співробітник наукового відділу внутрішньої медицини, к.мед.н 14.01.02 – внутрішні хвороби, лікар I кваліфікаційної категорії з терапії, II кваліфікаційної категорії з кардіології.</p>
Веб-сторінка відділу на офіційному веб-сайті ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС	http://clinic.gov.ua/
Адреса	м. Київ, вул. Верхня, 5
Контактний телефон	(044) 254-64-00; (044) 284-71-07

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Вид заняття / підсумкового контролю	Кількість годин
I Нормативна складова 354 години /12 кредитів ECTS	
Лекції	44
Практичні заняття	80
Семінарські заняття	60
Самостійна робота	170
II Варіативна складова 120 годин / 4 кредити ECTS (2 модулі за спеціальною підготовкою на вибір)	
Заключна атестація (тестування, іспит)	6
Всього годин / кредити ECTS	480 дин / 16 кредитів ECTS

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

Навчальна дисципліна «Внутрішні хвороби» є складовою загальної освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності 222 «Медицина» та розрахована на 16 кредитів ECTS (480 годин – 250 годин аудиторних занять і 250 годин самостійної роботи).

Програма розрахована для керівників (розділ 1 Класифікатора професій (ДК 003-2010) та професіоналів (розділ 2), що за рівнем кваліфікації за дипломом про повну вищу освіту відповідають рівню магістра за напрямом підготовки «Медицина», (спеціальності «Лікувальна справа») та відповідають наступним кваліфікаційним вимогам: проходження інтернатури за однією зі спеціальностей медичного профілю з наступною спеціалізацією з внутрішніх хвороб – післядипломна спеціалізація за фахом «Терапія», наявність сертифіката лікаря-спеціаліста та посвідчення про присвоєння (підтвердження) кваліфікаційної категорії з цієї спеціальності.

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

- Перелік нормативних документів:

- Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії та доктора наук у ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС» (http://clinic.gov.ua/wp-content/uploads/document/3Polozhennja_pro_pidgotovku_zdobuvachiv_vishho_osviti_stupenja_doktor_filosofi.pdf)

- Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС (http://clinic.gov.ua/wp-content/uploads/document/8Porjadok_pidgotovki_zdovuvachiv_vishho_osviti_stupenja_doktora_filosof.pdf).

- Кодекс академічної доброчесності ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС (http://clinic.gov.ua/wp-content/uploads/document/13Kodeks_%20akademichno_dobrochesnosti_DNU.pdf);

- Положення про дотримання академічної доброчесності у ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС (http://clinic.gov.ua/wp-content/uploads/document/11Polozhennja_pro_dotrimannja_akademichno%D1%97_dobrochesnosti.pdf);

- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС (http://clinic.gov.ua/wp-content/uploads/document/12Polozhennja_pro_vijavlennja_ta_zapobigannja_akademichnog_plagiatu.pdf);

- Кодекс етики наукових та медичних працівників ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС (http://clinic.gov.ua/wp-content/uploads/document/5Kodeks_etiki_naukovih_ta_medichnih_pracivnikov.pdf).

Політика щодо дотримання норм етики та деонтології, а також принципів академічної доброчесності здобувачами вищої освіти:

- дотримання принципів толерантності, доброзичливості та виваженості у спілкуванні зі здобувачами та викладачами, пацієнтами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;

- дотримання позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології у навчальних ситуаціях;

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

Політика щодо відвідування та відпрацювання пропущених занять здобувачами вищої освіти:

- присутність здобувачів на всіх лекційній та практичних заняттях, а також, підсумковому модульному контролі є обов'язковим (окрім випадків з поважних причин);

- відпрацювання пропущених здобувачами занять відбувається згідно з графіком відпрацювання, а також консультацій викладачів.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Нормальна анатомія, Патологічна анатомія, Фізіологія, Патологічна фізіологія, Фармакологія, Мікробіологія, Гістологія, Внутрішні хвороби, Ендокринологія, Хірургія, Анестезіологія та інтенсивна терапія, Загальна практика-сімейна медицина, Побічна дія ліків, Клінічна фармакологія, Клінічна біохімія та мікробіологія, Клінічна морфологія, Філософія, Іноземна мова, Медична етика та деонтологія, Культура мови лікаря:

термінологічний аспект, Публікаційна активність та наукометричні бази даних, Біоетичні та медико-правові основи наукових досліджень, з якими інтегрується програма «Внутрішні хвороби».

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ: вивчення нормативної навчальної дисципліни «Внутрішні хвороби» для здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії у галузі охорони здоров'я зі спеціальності «Медицина» проводиться з метою формування науково-педагогічних кадрів з урахуванням вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик лікаря спеціаліста зі спеціальності «Внутрішні хвороби».

Вказана мета є складовою формування у аспірантів – здатності розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної медичної діяльності, а саме – **терапії**, проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі охорони здоров'я з актуальних питань внутрішніх хвороб на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики.

Зміст навчальної програми при підготовці в аспірантурі охоплює весь обсяг теоретичних знань, умінь і практичних навичок, необхідних лікарю-спеціалісту терапевту для виконання оригінального наукового дослідження, отримання нових фактів та їх впровадження у медицину.

Навчальний план циклу визначає тривалість навчання, розподіл годин, відведених на вивчення розділів навчальної програми.

Для виконання даної програми навчальним планом передбачено традиційні види занять: лекції, практичні заняття, семінари, самостійна робота. Теоретична підготовка передбачає не тільки відвідування лекцій та практичних і семінарських занять, а і самостійну роботу з рекомендованою літературою та іншими матеріалами, зокрема – окремими міжнародно-правовими стандартами, положеннями чинного законодавства України, методичними рекомендаціями сучасними джерелами у сфері медичної наукової діяльності, а також організацією, забезпеченням та здійсненням усних та письмових презентацій власних наукових досліджень з актуальних питань внутрішньої медицини українською мовою та реєстрацією прав інтелектуальної власності.

Навчальний план та програма підготовки аспірантів з нормативної навчальної дисципліни «Внутрішні хвороби» розрахована на 16 кредитів (480 год.), що включають освітню, наукову та практичну складові, охоплюючи увесь необхідний обсяг професійних компетенцій, що мають бути сформовані у аспірантів за результатами вивчення даної навчальної дисципліни.

Під час розробки навчального плану та програми підготовки аспірантів з нормативної навчальної дисципліни «Внутрішні хвороби» враховано актуальні завдання з підвищення загальної якості освітнього процесу у системі післядипломної медичної освіти, зокрема:

- розширення можливостей доступу аспірантів до якісної фахової освіти;
- врахування в процесі навчання індивідуальних потреб та можливостей аспірантів;
- опанування аспірантами навичок самостійної роботи;
- підвищення ефективності підготовки завдяки застосуванню сучасних інформаційних і комунікаційних засобів.

Навчальний план та програма навчальної дисципліни «Внутрішні хвороби» доповнені переліком компетентностей, якими мають оволодіти аспіранти за результатами вивчення даної навчальної дисципліни, списком рекомендованих нормативно-правових та інших джерел.

Для виявлення рівня компетентностей аспірантів, після кожного розділу програми проводиться проміжний контроль знань за рахунок годин, передбачених на семінарських заняттях.

Згідно з Національною рамкою кваліфікацій особи, які навчаються в аспірантурі зі

спеціальності «Внутрішні хвороби» за цією програмою, мають відповідати восьмому кваліфікаційному її рівню, що передбачає здобуття теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей в сфері формування і реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я, досвіду інших країн щодо організації та діяльності терапевтичної служби в системі охорони здоров'я держави; науково обґрунтованим фактичним даним, щодо діагностики, профілактики та лікування основних захворювань внутрішніх органів з позицій доказової медицини; розуміння процесів прийняття рішень і управління кадрами та матеріально-технічними ресурсами.

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

Інтегральні компетентності:

– опанування когнітивними навичками, які демонструють розуміння теоретичних знань і критичне осмислення теорії і практики, оцінку наявних знань та ідей, здатність до аргументації для захисту дослідницької позиції по відношенню до інших досліджень, тощо, комунікаційними навичками для глибокого розуміння, використання і критичного відношення до теоретичних положень і методик;

– засвоєння етичних принципів, які застосовуються до сфери дослідження, нормативів і стандартів проведення досліджень і впровадження фактичних даних в практику;

– оволодіння технічними та творчими навички встановлення причино-наслідкових зв'язків та здатністю розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної медичної діяльності, проведення системного власного наукового дослідження в галузі охорони здоров'я і представлення його результатів на основі теоретичних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до вдосконалення та розвитку власного інтелектуального та загальнокультурного рівня.

ЗК2. Вміння працювати самостійно, з дотриманням дослідницької етики, академічної доброчесності та авторського права.

ЗК3. Здатність до абстрактного креативного мислення, виявлення, отримання, систематизації, синтезу й аналізу інформації з різних джерел із застосуванням сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності.

ЗК4. Вміння спілкуватись і працювати у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті.

ЗК5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї та приймати обґрунтовані рішення для досягнення поставлених цілей.

ЗК6. Вміння оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК7. Здатність готувати наукові тексти, представляти, обговорювати, вести дискусії та наукову полеміку щодо результатів своєї наукової роботи державною та іноземною мовами в обсязі, достатньому для повного розуміння, демонструючи культуру наукового усного і писемного мовлення.

ЗК8. Вміння планувати та управляти часом.

ЗК9. Здатність виявляти ініціативу, брати на себе відповідальність, мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК1. Здатність визначати комплекс необхідних клінічних, інструментальних та лабораторних методів і методик дослідження стану здоров'я за норми та патології у віковому і порівняльному аспектах, різних біологічних субстратів тощо з отриманням достовірних результатів відповідно до обраної спеціалізації та поставленої мети.

СК2. Вміти встановлювати причинно-наслідкові механізми змін гомеостазу організму, диференціювати етіологічні фактори, встановлювати їх взаємовплив на патогенез захворювання та прогнозувати можливі зміни гомеостазу в організмі.

СК3. Здатність до визначення потреби у додаткових знаннях за напрямком наукових досліджень, вміння розробляти та управляти науковими проектами, генерувати наукові гіпотези у сфері медицини.

СК4. Володіти сучасними методами наукового дослідження, вміння обирати методи та критерії оцінки досліджуваних феноменів та процесів в галузі медицини відповідно до цілей та завдань наукового проекту.

СК5. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати наукових досліджень, порівнювати їх з результатами інших вітчизняних і зарубіжних науковців з обраної спеціальності, робити обґрунтовані та достовірні висновки, створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси.

СК6. Здатність знаходити шляхи можливого використання отриманих результатів для подальшого розвитку науки.

СК7. Оприлюднення результатів наукових досліджень в усній і письмовій формах відповідно до національних та міжнародних стандартів.

СК8. Здатність володіти професійною іноземною мовою, вільно сприймати, обробляти та відтворювати інформацію іноземною мовою на загальні та фахові теми, вміння вести наукові дискусії, виявляти і вирішувати наукові задачі та проблеми у межах обраної спеціалізації з дотриманням норм наукової етики і академічної чесності.

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність у межах обраної спеціалізації, застосовуючи традиційні та інноваційні методи, прийоми, засоби тощо

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, на формування яких спрямована навчальна дисципліна «Внутрішні хвороби», є:

ПРН 1. Застосовувати науково-професійні знання; формулювати ідеї, концепції з метою використання в науковій діяльності.

ПРН 2. Демонструвати знання методології дослідження в цілому і методів певної сфери наукових інтересів, зокрема.

ПРН 3. Інтерпретувати та аналізувати інформацію, коректно оцінювати нові й складні явища та проблеми з науковою точністю критично, самостійно і творчо.

ПРН 4. Виявляти невирішені проблеми у предметній області медицини та визначати шляхи їх вирішення

ПРН 5. Формулювати наукові гіпотези, мету і завдання наукового дослідження.

ПРН 6. Самостійно і критично проводити аналіз і синтез наукових даних.

ПРН7. Розробляти дизайн та план наукового дослідження, використовуючи відповідні методи дослідження в галузі медицини.

ПРН 8. Виконувати та вдосконалювати сучасні методики дослідження за обраним напрямом наукового проекту.

ПРН 9. Винаходити нові способи діагностики, лікування та профілактики захворювань людини.

ПРН 10. Використовувати результати наукових досліджень в медичній практиці та суспільстві.

ПРН 11. Інтерпретувати можливості та обмеження наукового дослідження, його роль в розвитку системи наукових знань і суспільства в цілому.

ПРН 12. Представляти результати наукових досліджень в усній і письмовій формах у науковому співтоваристві і суспільстві в цілому, відповідно до національних та міжнародних стандартів.

ПРН 13. Управляти роботою колег, міждисциплінарної команди.

ПРН 14. Використовувати етичні принципи в роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами, дотримуватися наукової етики.

ПРН 15. Демонструвати академічну добросовісність та діяти відповідально щодо достовірності отриманих наукових результатів.

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ»

№ пп модулів	Назва модулів	Кредити	Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Разом
1	2	3	4	5	6	7	8
Нормативна частина (модулі зі спеціальної підготовки з внутрішніх хвороб)							
Модуль 9	Кардіологія	2	12	14	12	22	60
9.1	Аритмії: сучасні класифікації, методи діагностики та підходи до лікування і надання невідкладної допомоги. Лікування приступу пароксизмальної тахікардії (суправентрикулярної та вентрикулярної), тріпотіння та миготіння передсердь.		4	4	4	8	20
9.2	Ішемічна хвороба серця. Стабільна стенокардія. Гострий коронарний синдром, нестабільна стенокардія. Інфаркт міокарда, клініка, діагностика, ускладнення. Сучасна тактика лікування ГКС. Реперфузійна терапія ГКС, види реперфузії, покази та протипокази. Дисліпідемії. Атеросклероз.		4	6	4	6	20
9.3	Диференціальний діагноз при артеріальних гіпертензіях. Основні типи симптоматичних гіпертензій. Артеріальні гіпертензивні кризи та гострі порушення мозкового кровообігу. Лікування гіпертонічного кризу в молодому та похилому віці і ускладненого порушення мозкового кровообігу. Клінічна фармакологія антигіпертензивних засобів.		4	4	2	8	18
	Модульний контроль (залік)				2		2
Модуль 10	Пульмонологія	2	8	18	10	24	60

№ пп модулів	Назва модулів	Кредити	Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Разом
1	2	3	4	5	6	7	8
10.1	Диференціальний діагноз бронхообструктивного синдрому Етіологія і патогенез ХОЗЛ. Положення Глобальної стратегії GOLD. Сучасна класифікація ХОЗЛ. Основні клінічні симптоми і синдроми. Ускладнення ХОЗЛ. Діагностика: лабораторна, функціональна, рентгенологічна. Принципи медикаментозної терапії. Перебіг COVID-19 на тлі ХОЗЛ.		2	2	2	4	10
10.2	Етіологія і патогенез бронхіальної астми. Положення Глобальної стратегії лікування і профілактики бронхіальної астми (GINA) Принципи медикаментозної терапії, контроль астми. Перебіг COVID-19 на тлі БА.		2	4	2	4	12
10.3	Пневмонії. Етіологія, патогенез, класифікація, діагностика, антибактеріальна терапія. Негоспітальна пневмонія, асоційована з COVID-19. КТ семіотика ураження легень при COVID-19.		2	2	2	4	10
10.4	Респіраторна недостатність та її патогенетичні варіанти. Диференціальна діагностика при дихальній недостатності обструктивного та рестриктивного типу. Захворювання та синдроми, що викликають респіраторну недостатність. Легеневе серце (гостре, хронічне). Тромбоемболія легеневої артерії: клінічні варіанти, диференціальна діагностика, диференційована невідкладна допомога. Респіраторна недостатність при COVID-19		2	2	2	4	10
10.5	Інтерстиціальні захворювання та синдроми. Саркоїдоз органів дихання . Фіброзуєчі альвеоліти (ідіопатичний легеневий фіброз та інші захворювання та синдроми, васкуліти, хвороби накопичення та інші дисеміновані захворювання легень. Особливості клініки. Ускладнення, диференціальний діагноз, терапевтична тактика.			4		4	8
10.6	Туберкульоз. Класифікація. Епідеміологія. Сучасна діагностика. Стратегії лікування (ВООЗ). Мультирезистентний туберкульоз.			4		4	8
	Модульний контроль (залік)				2		2
Модуль 11	Гастроентерологія	2	6	14	10	30	60

№ пп модулів	Назва модулів	Кредити	Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Разом
1	2	3	4	5	6	7	8
11.1	Сучасні методи дослідження в гастроентерології. Протоколи проведення верхньої та нижньої ендоскопії.			4	2	6	12
11.2	Гастроезофагеальна рефлюксна хвороба. Хронічний гастрит та функціональна диспепсія. Пептична виразка шлунку та дванадцятипалої кишки		2		2	4	8
11.3	Хронічні захворювання тонкої кишки: целиакія та інші ентеропатії. Хронічні захворювання товстої кишки: виразковий коліт, хвороба Крона та синдром подразненої кишки		2		2	4	8
11.4	Хронічний холецистит, жовчно-кам'яна хвороба, дискінезія жовчних шляхів. Хронічний панкреатит. Диференціальний діагноз при постхолецистектомічному синдромі. Диференційоване лікування. Диференціальний діагноз при постгастрорезекційному та постваготомічному синдромі.		2	4		4	10
11.5	Хронічні гепатити. Клінічна класифікація хронічних гепатитів. Основні клінічні і лабораторні синдроми у хворих на ХГ. Критерії діагностики ХВГ. Система оцінок активності запалення та фіброзу печінки за шкалою METAVIR			4		6	10
11.6	Цироз печінки. Портальна гіпертензія. Механізми розвитку, діагностика, тактика ведення, первинна та вторинна профілактика ускладнень.			2	2	6	10
	Модульний контроль (залік)				2		2
Модуль 12	Нефрологія	2	8	12	10	30	60
12.1	Диференціальний діагноз при сечовому синдромі. Види протеїнурії. Гематурія, піурія, циліндурія.			2	2	6	10

№ пп модулів	Назва модулів	Кредити	Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Разом
1	2	3	4	5	6	7	8
	Лабораторні та інструментальні методи діагностики.						
12.2	Хронічний гломерулонефрит. Визначення. Етіологія. Патогенез, значення імунологічної складової. Діагноз. Основні синдроми. Диференціальний діагноз при нефротичному синдромі. Профілактика. Медикаментозне та немедикаментозне лікування. Існуючі стандарти лікування. Прогноз та працездатність.		2	2		6	10
12.3	Піелонефрит. Сечокам'яна хвороба. Визначення. Діагностика. Клінічні прояви, ускладнення. Диференційний діагноз сечового синдрому при гематурії, лейкоцитурії, протеїнурії. Первинна та вторинна профілактика. Роль санації вогнищ інфекції в профілактиці. Медикаментозне та немедикаментозне лікування. Існуючі стандарти лікування. Прогноз та працездатність.		2	2		6	10
12.4	Тубулоінтерстиціальний нефрит. Гострий інтерстиціальний нефрит Хронічний інтерстиціальний нефрит Класифікація за МКБ-10: Обов'язкові та додаткові лабораторні та інструментальні дослідження. Лікування та критерії ефективності терапії.		2	2	2	4	10
12.5	Діагностика та лікування пацієнтів з гострим пошкодженням нирок або хворих на ХХН I-IV в умовах пандемії COVID-19. Ведення хворих на ХХН I-IV стадій в умовах пандемії COVID-19. Лікування хворих на ХХН VГД та організація роботи відділення нефрології та діалізу в умовах пандемії COVID-19		2	2	2	4	10
12.6	Хронічна ниркова недостатність. Етіологія ,			2	2	4	8

№ пп модулів	Назва модулів	Кредити	Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Разом
1	2	3	4	5	6	7	8
	патогенез. Класифікація ХЗН (NKF, USA). Діагностика та диференціальна діагностика. Клінічні критерії і синдроми. Лікування. Прогноз.						
	Модульний контроль (залік)				2		2
Модуль 13	Гематологія	2	8	12	10	30	60
13.1	Диференціальний діагноз при анеміях. Лікування анемії. Геморагічні діатези. Ідіопатична тромбоцитопенічна пурпура (хвороба Верльгофа).		2	2	2	6	12
13.2	Гемобластози. Гострі та хронічні лейкемії. Диференціальна діагностика та лікування.				2	6	8
13.3	Лімфома Ходжкіна та неходжкінські злоякісні лімфоми		2	2	2	6	12
13.4	Мієлопроліферативні неоплазії: справжня поліцитемія, есенціальна тромбоцитемія, первинний мієлофіброз. Диференціальна діагностика та лікування.		2	4		6	12
13.5	Множинна мієлома. Основні клінічні прояви та особливості діагностики множинної мієломи. Лабораторні та рентгенологічні прояви хвороби. Критерії встановлення діагнозу (система CRAB). Покази для початку специфічної терапії. Основні методи та схеми лікування. Покази для трансплантації кісткового мозку.		2	4	2	6	14
	Модульний контроль (залік)				2		2
Модуль 14	Ревматологія	1	2	10	4	14	30

№ пп модулів	Назва модулів	Кредити	Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Разом
1	2	3	4	5	6	7	8
14.1	Диференціальний діагноз при суглобовому синдромі. Остеоартроз. Ревматоїдний артрит. Подагра. Реактивний артрит		2	4		4	10
14.2	Диференціальний діагноз при захворюваннях сполучної тканини. Системний червоний вівчак, системна склеродермія, дерматомиозит.			2	2	6	10
14.3	Гостра ревматична лихоманка. Диференціальний діагноз при тривалій лихоманці.			4		4	8
	Модульний контроль (залік)				2		2
Модуль 15	Ендокринологія	1			4	20	24
15.1	Диференціальний діагноз при гіперглікемії та глюкозурії. Лікування цукрового діабету.				4	20	24
	<i>Разом нормативна складова (модулі зі спеціальної підготовки з внутрішніх хвороб – модулі 9 – 15)</i>	<i>12</i>	<i>44</i>	<i>80</i>	<i>60</i>	<i>170</i>	<i>354</i>
В а р і а т и в н а ч а с т и н а (модулі зі спеціальної підготовки з внутрішніх хвороб на вибір)							
Модуль 16	Окремі хвороби органів травлення	2	8	12	10	30	60
16.1	Печінкова недостатність. Лікування.		2	2	2	6	12
16.2	Диференціальний діагноз при асциті та портальній гіпертензії. Терапевтична тактика. Невідкладна допомога.		2	4	2	10	18
16.3	Диференціальний діагноз при "гострому животі" та "псевдоабдомінальному" синдромі.		2	2	2	6	12
16.4	Особливості клініки та лікування захворювань органів травлення в похилому і старечому віці.		2	2		4	8
16.5	Лікувальне харчування при захворюваннях органів травлення.			2	2	4	8
	Модульний контроль (залік)				2		2
Модуль 17	Запальні хвороби серця, кардіоміопатії	2	6	14	10	30	60
17.1	Міокардити. Етіологія і патогенез, клінічні прояви		2	2	2	6	12

№ пп модулів	Назва модулів	Кредити	Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Разом
1	2	3	4	5	6	7	8
17.2	Хвороби перикарда, сухі і випотні. Значення туберкульозу, ревматизму, колагенозів, діагностика, лікування.			2		6	8
17.3	Хвороби ендокарда, гострий і затяжний септичний едокардит.			2	2	6	10
17.4	Кардіоміопатії, класифікація, діагностика, лікування.		2	4	2	6	14
17.5	Ревматична лихоманка. Набуті пороки серця.		2	4	2	6	14
	Модульний контроль (залік)				2		2
Модуль 18	Невідкладні стани при захворюваннях системи кровообігу і органів дихання	2	8	10	12	30	60
18.1	Сучасні підходи до діагностики та лікування серцевої недостатності. Ускладнений гіпертензивний криз.		2	2	2	4	10
18.2	Гострий коронарний синдром. Кардіогенний шок: діагностичні критерії та диференційована невідкладна допомога.		2			6	8
18.3	Пароксизмальні порушення ритму та провідності			2	2	4	8
18.4	Серцева астма та набряк легень. Сучасні підходи до діагностики та лікування серцевої недостатності. Серцева астма, набряк легень.		2	2	2	6	12
18.5	Невідкладна допомога при раптовій смерті.		2	2	2	6	12
18.6	Тромбоемболія легеневої артерії			2	2	4	8
	Модульний контроль (залік)				2		2
Модуль 19	Особливості перебігу захворювань внутрішніх органів у осіб різного віку. Екстрагенітальна патологія у вагітних	2	4	12	14	30	60
19.1	Ускладнення цукрового діабету. Лікування діабетичних ком.		2	2	2	6	12

№ пп модулів	Назва модулів	Кредити	Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Разом
1	2	3	4	5	6	7	8
19.2	Гострі алергологічні стани. Анафілактичний шок. Зупинка серця. Лікування хворих з анафілактичним шоком та іншими гострими алергозами.		2	2	2	4	10
19.3	Клінічна фармакологія нестероїдних протизапальних та імуносупресивних засобів.			2	2	6	10
19.4	Екстрагенітальна патологія та вагітність.			2	2	6	10
19.5	Диференціальний діагноз при функціональних хворобах органів травлення.			2	2	4	8
19.6	Особливості перебігу і лікування захворювань органів дихання у хворих похилого і старечого віку.			2	2	4	8
	Модульний контроль (залік)				2		2
	<i>Разом годин - варіативна частина (2 модулі зі спеціальної підготовки з внутрішньої медицини на вибір)</i>	4		60		60	120
	Заключна атестація з внутрішніх хвороб. (іспит)			6			6
	<i>Всього годин - спеціальна підготовка з внутрішніх хвороб</i>	16		250		230	480

10. МАТЕРІАЛИ З ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Фізичне обстеження хворих з патологією органів дихання. Функціональна діагностика стану бронхо-легеневої системи. Лабораторні та рентгенологічні методи дослідження. Основні показання до проведення візуалізаційних методів дослідження (рентгенографії, комп'ютерної томографії, мультиспіральної комп'ютерної томографії, магнітно-резонансної томографії, УЗ-досліджень) та інтерпретація їх результатів.
2. Хронічне обструктивне захворювання легень. Класифікація. Критерії бронхіальної обструкції. Програми лікування. Покази до госпіталізації. Реабілітаційна терапія.
3. Бронхіальна астма. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, ускладнення, лікування, профілактика. експертиза працездатності. Загострення, приступ бронхіальної астми. Астматичний статус. Надання невідкладної допомоги.
4. Пневмонії. Класифікація. Особливості клінічного перебігу та лікування, залежно від виду збудника та віку хворого. Підходи до лікування.
5. Рак легень: патогенез, клініка, рання діагностика, лікування.
6. Хвороби плеври. Плеврити, плевральні випоти. Діагностика, диференціальна діагностика, лікування. Плевральна пункція та дренування порожнини плеври.
7. Нагнійні захворювання легень. Абсцес легень. Бронхоектатична хвороба. Емпієма плеври.
8. Інтерстиціальні захворювання легень. Фіброзуєчі альвеоліти.
9. Саркоїдоз органів дихання.
10. Паразитарні та грибкові захворювання легень.
11. Синдром нічного апное.
12. Дихальна недостатність. Класифікація. Діагностичні критерії.
13. Пневмоторакс. Діагностика, методи невідкладної допомоги.
14. Легенева серце: причини, патогенез, клінічні прояви, діагноз та диференціальний діагноз. Диференційоване лікування.
15. Синдром легеневої гіпертензії: етіологічна класифікація, діагностика, диференційоване лікування.
16. Тромбоемболія легеневої артерії. Критерії діагнозу. Інтенсивне та віддалене тривале лікування. Профілактика ускладнень та рецидивів.
17. Приступ бронхіальної астми. Астматичний статус.
18. Легенева кровотеча. Діагностика. Тактика ведення хворого. Невідкладна допомога.
19. Гостра дихальна недостатність: етіологія, диференційоване лікування. Спонтанний пневмоторакс.
20. Клінічна фармакологія основних груп препаратів, що застосовуються в лікуванні захворювань органів дихання. Методи імунпрофілактики. Методи раціональної антибіотикотерапії.
21. Фізіотерапевтичні методи в лікуванні захворювань органів дихання.
22. Нетрадиційні методи лікування в лікуванні захворювань бронхолегеневої системи.
23. Особливості перебігу і лікування захворювань органів дихання у вагітних, хворих похилого та старечого віку.
24. Професійні легеневі хвороби. Пневмокониози. Пилові бронхіти. Екзогенні альвеоліти. Вібраційна хвороба. Хвороби, викликані переохолодженням. Діагностика. Експертиза непрацездатності.
25. Фізикальне обстеження хворих з патологією серцево-судинної системи. Функціональна діагностика стану серцево-судинної системи, ЕКГ, візуалізаційні, навантажувальні дослідження, електрофізіологічні дослідження. Вибір оптимальної програми діагностики.
26. Електрокардіографічне обстеження та інтерпретація ЕКГ при порушеннях автоматизму, збудливості, провідності, комбінованих порушеннях серцевого ритму, синдромах ранньої реполяризації, передчасного збудження шлуночків, рідких ЕКГ-феноменах.
27. Визначення загального серцево-судинного ризику хворого: сучасні підходи та шкали.
28. Артеріальні гіпертензії. Сучасні підходи до класифікації та визначення серцево-судинного ризику.

29. Есенціальна артеріальна гіпертензія. Алгоритм діагностики, мінімальний та розширений переліки діагностичних заходів. Загальні принципи терапії, диференційоване лікування.
30. Вторинні артеріальні гіпертензії: класифікаційний підхід, визначення необхідного обсягу діагностики, диференційоване лікування.
31. Гіпертензивні кризи: види та загальні принципи терапії. Невідкладна допомога.
32. Клінічна фармакологія антигіпертензивних засобів.
33. Атеросклероз. Сучасні погляди на проблему. Принципи лікування та профілактика. Клінічна фармакологія основних груп препаратів, що застосовуються при лікуванні хворих з атеросклерозом.
34. Ішемічна хвороба серця. Класифікація. Стенокардія. Діагностика, диференційна діагностика, лікування.
35. Проби з дозованим фізичним навантаженням: велоергометрія, тредміл-тест, показання та методика проведення, інтерпретація результатів.
36. Гострі порушення коронарного кровообігу – гострий коронарний синдром без елевації та з елевацією сегменту ST. Основна тактика діагностики та диференціальної діагностики. Невідкладне лікування.
37. Інфаркт міокарда без патологічного та з патологічним зубцем Q. Діагностика, диференційна діагностика. Лікування на етапі відділення невідкладної допомоги та кардіологічного відділення. Методика розширення рухового режиму. Ускладнення. Лікування. Реабілітація.
38. Основні групи та клінічна фармакологія засобів, що використовуються при лікуванні хворих з ішемічною хворобою серця.
39. Клінічна фармакологія антитромботичних засобів, які використовуються в лікуванні ІХС. Режими проведення тромболітичної та антикоагулянтної терапії, особливості призначення антитромбоцитарних засобів.
40. Показання до проведення коронарорентрикулографії, інтерпретація результатів. Сучасні методи інтервенційних коронарних втручань (основні показання та протипоказання до їх проведення, ведення хворих та реабілітація після коронарних втручань).
41. Безбольова ішемія міокарда. Основні методи виявлення, лікування, ведення хворих.
42. Патологічні порушення діяльності серцево-судинної системи в перименопаузальному періоді. Захворювання серцево-судинної системи у вагітних. Тактика лікаря. Методи профілактики. Метаболічна терапія серцево-судинних захворювань.
43. Метаболічний синдром та інсулінорезистентність. Цукровий діабет типу 2 та його серцево-судинні ускладнення.
44. Некоронарогенні захворювання міокарда: міокардити, міокардіофіброз, кардіоміопатії. Класифікаційний підхід, основні методи діагностики та лікування.
45. Інфекційний ендокардит. Сучасні особливості перебігу. Диференційна діагностика. Тактика лікування.
46. Захворювання перикарда. Перикардити: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, лікування основних форм, порушення гемодинаміки. Диференціальна діагностика перикардальних випотів.
47. Кардіоміопатії: класифікація, клініка, діагностика та лікування гіпертрофічної кардіоміопатії.
48. Кардіоміопатії: класифікація, клініка, діагностика та лікування дилатаційної кардіоміопатії.
49. Нейроциркуляторна дистонія: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, профілактика, лікування. Соматоформна вегетативна дисфункція. Критерії діагнозу. Лікування. Профілактика.
50. Вроджені вади серця. Тактика лікаря-терапевта. Методи лікування. Прогноз. Диспансеризація
51. Серцева недостатність. Класифікація (клінічні стадії, варіанти, функціональні класи за критеріями NYHA). Диференційоване лікування.
52. Мітральні вади серця: етіологія, порушення гемодинаміки, клініка, показання до хірургічного лікування.

53. Аортальні вади серця: етіологія, порушення гемодинаміки, клініка, показання до хірургічного лікування.
54. Вроджені вади серця (дефект міжпередсердної та міжшлуночкової перетинки, відкрита аортальна протока, коарктація аорти, стеноз легеневої артерії, триада і тетрада Фалло, аномалія Ебштейна "Criss-cross" серце): клініка, діагностика, порушення гемодинаміки, показання до хірургічного лікування.
55. Порушення збудливості. Шлуночкова екстрасистолія. Пароксизмальна шлуночкова тахікардія. Фібриляція шлуночків. Асистолія. Діагностика. Диференціальна діагностика. Лікування.
56. Блокади серця. Внутрішньо передсердна, атріо-вентрикулярна, внутрішньо шлуночкова, арборизаційна блокада. Особливості діагностики та лікування. Синдром Морганї-Адамса-Стокса. Надання невідкладної допомоги.
57. Комбіновані порушення серцевого ритму. Фібриляція та тріпотіння передсердь. Надшлуночкова пароксизмальна тахікардія. Діагностика. Диференціальна діагностика. Лікування на невідкладному та віддаленому етапах.
58. Раптова серцева смерть. Причини. Діагностика. Тактика лікаря. Методи оживлення. Реабілітація.
59. Класифікація, клінічна фармакологія антиаритмічних засобів. Показання та протипоказання до призначення ААП різних класів.
60. Гостра серцева недостатність. Серцева астма. набряк легень. Тактика ведення. Діагностика. Алгоритми лікування.
61. Гостра судинна недостатність (непритомність, колапс). Кардіогенний шок.
62. Особливості перебігу серцево-судинних захворювань у хворих похилого та старечого віку.
63. Фізикальне обстеження хворих з патологією органів травлення. Інструментальні методи дослідження в гастроентерології (рН-метрія, дуоденальне зондування, рентгенологічні, УЗ, ендоскопічні методи, морфологічні та цитологічні методи дослідження, 13С- та Н2-дихальні тести). Лабораторні методи дослідження крові, сечі, калу при патології травного тракту, бактеріологічні дослідження мікробіоценозу ШКТ. Вибір оптимальної програми обстеження хворого.
64. Захворювання стравоходу: гастроєзофагеальна рефлюксна хвороба, стравохід Баррета та аденокарцинома стравоходу, пептична виразка та стриктури стравоходу. Діагностика, тактика лікування.
65. Функціональна шлункова диспепсія. Діагностика, лікування. Гострий гастрит.
66. Хронічний гастрит: неатрофічний гастрит, атрофічний гастрит, антральний хелікобактерний гастрит та хелікобактерна інфекція, особливі форми гастритів. Діагностика, диференційоване лікування, профілактика загострень.
67. Виразкова хвороба (пептична виразка) шлунка та 12-палої кишки: хелікобактерні виразки, медикаментозні виразки. Діагностика, диференційоване лікування, профілактика загострень.
68. НПЗП-гастропатії, клінічна фармакологія НПЗП, механізм ураження органів ШКТ, профілактика та лікування.
69. Рак та інші пухлини шлунка. Діагностика передракових станів в гастроентерології.
70. Захворювання біліарної зони. Хронічний некаменевий холецистит. Жовчнокам'яна хвороба.
71. Синдром холестазу. Диференційний діагноз жовтяниць.
72. Хвороби печінки. Хронічні гепатити. Алкогольна хвороба печінки. Алкогольна кома. Діагностика. Тактика лікаря. Прогноз.
73. Цирози печінки. Гепатоцелюлярна недостатність. Синдром портальної гіпертензії. Діагностика, диференційоване лікування.
74. Печінкова кома. Печінкова енцефалопатія. Діагностика. Тактика лікування.
75. Хвороби підшлункової залози. Хронічний панкреатит. Зовнішньосекреторна панкреатична недостатність.
76. Хвороби кишок. Глютеніа ентеропатія. Целіакія. Синдром надлишкового бактеріального росту.

77. Функціональна кишкова диспепсія. Синдром подразненої кишки.
78. Неспецифічний виразковий коліт. Хвороба Крона.
79. Злоякісні пухлини гепатобіліарної системи. Рак підшлункової залози. Рак кишківника.
80. Інтенсивна терапія при захворюваннях органів травлення. Внутрішні кровотечі в гастроентерології.
81. Синдром «гострого живота». Кров у випорожненні.
82. Клінічна фармакологія препаратів, що застосовують при лікуванні пацієнтів із захворюваннями органів травлення.
83. Застосування сучасних фізіотерапевтичних методів в гастроентерології.
84. Курорти України для лікування хворих на захворювання шлунково-кишкового тракту.
85. Фізикальне обстеження хворих із захворюваннями нирок. Інструментальні методи дослідження в нефрології (рентгенологічні та УЗ методи дослідження нирок, статична та динамічна реносцинтиграфія, реноангіографія, ренографія, УФМ). Сучасні методи визначення швидкості клубочкової фільтрації. Лабораторні методи дослідження крові та сечі при патології нирок. Вибір оптимальної програми обстеження хворого.
86. Хронічна хвороба нирок. Етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, лікування.
87. Хронічний пієлонефрит: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, лікування.
88. Амілоїдоз нирок: етіологія, патогенез, клінічна картина, стадії, лікування, профілактика.
89. Гострий гломерулонефрит: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування.
90. Хронічний гломерулонефрит: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, лікування, експертиза працездатності.
91. Ураження нирок при цукровому діабеті. Особливості діагностики та лікування.
92. Хронічна ниркова недостатність: етіологія, патогенез, основні клінічні прояви, класифікація, диференційоване лікування. Види та методика проведення діалітичних процедур.
93. Фізикальне обстеження хворих із патологією системи крові. Інструментальні методи дослідження в гематології: рентгенологічні, ультразвукові та радіоізотопні методи, пункційна біопсія кісткового мозку. Загальноклінічне дослідження крові, інтерпретація розгорнутого аналізу крові. Лабораторні методи дослідження крові та інших біологічних рідин при патології кровотворення та гемокоагуляції. Вибір оптимальної програми обстеження хворого.
94. Особливості кровотворення у кістковому мозку та позакістковомозкове кровотворення.
95. Анемії: сучасні підходи до класифікації, діагностики, етіотропного та патогенетичного лікування.
96. Залізодефіцитна анемія: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, принципи лікування.
97. Гемолітичні анемії: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, принципи лікування.
98. Гіпопластичні анемії: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування.
99. В12-фолієводефіцитна анемія: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування.
100. Гострі лейкози: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування.
101. Хронічний мієлолейкоз: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування.
102. Хронічний лімфолейкоз: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування.
103. Еритремія: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування.
104. Агранулоцитоз: етіологія, патогенез, основні клінічні прояви, лікування.
105. Мієломна хвороба: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, ускладнення, лікування.
106. Клінічна фармакологія лікарських засобів, які впливають на кровотворення.
107. Основні геморагічні синдроми у практиці лікаря-терапевта. Система гемокоагуляції: основні компоненти та ланки, фази згортання крові, активатори та інгібітори згортання.
108. ДВЗ-синдром: етіологія, патогенез, клінічні прояви, діагностика, лікування.

109. Гемофілія: етіологія, патогенез, клінічні прояви, діагностика, лікування.
110. Геморагічний васкуліт: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування.
111. Тромбоцитопенії та тромбоцитопатії. Хвороба Верльгофа, етіологія, патогенез, основні клінічні синдроми, диференційний діагноз з іншими тромбоцитопатіями,
112. Фізикальне обстеження хворих із ревматологічною патологією. Інструментальні та лабораторні методи дослідження в ревматології. Вибір оптимальної програми обстеження хворого.
113. Гостра ревматична лихоманка. Ревматизм: етіологія, патогенез, робоча класифікація, номенклатура, діагностичні критерії, лікування та профілактика.
114. Хронічна ревматична хвороба серця: класифікація, основні клінічні прояви, діагностичні критерії, лікування, профілактика.
115. Ревматоїдний артрит: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, лікування, експертиза працездатності,
116. Остеоартроз: етіологія, патогенез, клінічні форми, діагностика, лікування.
117. Артропатії при метаболічних захворюваннях. Подагра: етіологія, класифікація, основні клінічні прояви, діагностика, лікування.
118. Системний червоний вовчак: етіологія, патогенез, класифікація, основні клінічні прояви, лікування, експертиза працездатності.
119. Дерматомиозит: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, лікування.
120. Системні васкуліти: вузликосий периартеріт, хвороба Такаюсу, облітеруючий тромбангіт. Етіологія, патогенез, основні клінічні прояви, ускладнення, лікування.
121. Клінічна фармакологія засобів, що викосривуються для лікування ревматологічних захворювань. Пульс-терапія: методики проведення та критерії ефективності. Біологічна терапія ревматологічних захворювань. Побічні дії та ускладнення протиревматичного лікування.
122. Курорти України для лікування хворих на захворювання органів опори та руху.
123. Експертиза працездатності при ревматологічних захворюваннях.
124. Цукровий діабет: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, особливості перебігу діабету у хворих молодого та похилого віку, Ускладнення цукрового діабету. Діабетична ангіо- та нейропатії. Класифікація, діагностика, профілактика, лікування. Метаболічний синдром.
125. Лікування цукрового діабету, його основні принципи, значення повної компенсації, дієтотерапія, сульфаніламідотерапія, механізм дії. показання та протипоказання до призначення сульфаніламідних цукрознижуючих препаратів. Інсулінотерапія, препарати інсуліну. Позазання до прийому інсуліну. Методи інсулінотерапії. Ускладнення. Особливості лікування діабету у хворих молодого та похилого віку.
126. Коматозні стани при цукровому діабеті. Діагностика, лікування,
127. Дифузний та вузликосий токсичний зоб: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференційна діагностика, особливості клінічного перебігу, ускладнення токсичного зобу, Лікування- прогноз, експертиза працездатності.
128. Гіпотиреоз: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування.
129. Рак щитовидної залози: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування.
130. Тиреоїдити: класифікація, аутоімунний тиреоїдит: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування.
131. Гострий та підгострий тиреоїдит: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування.
132. Ендемічний та спорадичний зоб. Вплив радіаційного випромінювання на стан щитовидної залози.
133. Хвороба Адисона: етіологія, патогенез. Первинна та вторинна недостатність наднирників. Клініка, діагностика, лікування. Адисонічний криз.
134. Пухлина наднирників: хвороба та синдром Іценко-Кушинга, феохромоцитома, альдостерома, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування, прогноз.
135. Клімактерій та терапевтичні ускладнення клімактеричного періоду. Клініка,

діагностика, диференційна діагностика, лікування.

136. Гіпопітуїтаризм: етіологія, патогенез, синдром Шихана: клініка, диференційна діагностика, лікування.

137. Акромегалія. Хвороба Іценко-Кушинга :патогенез, клініка, діагностика, лікування.

138. Ожиріння, клінічні форми, диференційна діагностика, профілактика, лікування.

139. Клінічна смерть: критерії діагностики. Проведення серцево-легеневої реанімації. Післяреанімаційна хвороба. Церебральна реанімація.

140. Гостра серцево-судинна недостатність: непритомність, колапс, діагностика, диференційна діагностика.

141. Серцева астма, набряк легень: невідкладна допомога.

142. Розшаровуюча аневризма аорти: діагностика, тактика лікаря-терапевта.

143. Шок: первинно-гіповолемічний, геморагічний і дегідратаційний.

144. Тромбоемболія легеневої артерії (ТЕЛА) та її гілок - причини, діагностика, тактика лікаря-терапевта.

145. Гостра тампонада серця на ґрунті зовнішнього розриву серця та ножового поранення серця, тактика лікаря-терапевта.

146. Кардіогенний шок: діагностика, лікування.

147. Токсико-інфекційний шок (екзотоксичний і ендотоксичний): діагностика, лікування.

148. Анафілактичний шок: критерії, діагностика, лікування.

149. Гіпертензивні кризи (ускладнені): діагностика, тактика невідкладної допомоги та подальшого лікування.

150. Гострі порушення серцевого ритму (пароксизмальні тахікардії, миготіння та тріпотіння) передсердь і шлуночків.

151. Гострі порушення провідності через передсерно-шлуночкове з'єднання. Синдром Морганьї-Едемса-Стокса і Фредеріка; методика тимчасової трансвенозної і черезстравохідної електрокардіостимуляції.

152. Напад бронхіальної астми та астматичний статус.

153. Коми: гіперкетонемічна, гіпоглікемічна, гіперглікемічна - тактика лікаря терапевта.

154. Коліки: ниркова, печінкова, кишкова - тактика лікаря терапевта.

155. Кровотечі: легенева, стравохідна, шлункова, кишкова.

156. "Гострий живіт" - тактика лікаря-терапевта.

157. Гостра ниркова та надниркова недостатність - невідкладна допомога.

158. набряк Квінке та алергічний набряк гортані - невідкладна допомога.

159. Гострі отруєння барбітуратами, кислотами, лугами, СО, ФОС, грибами, бензолом, тетраетилсвинцем, невідомою отрутою.

160. Токсикоманія та наркоманія. Невідкладна допомога при отруєннях кокаїном, марихуаною, екстазі, маковою соломкою.

161. Враження електричним струмом та блискавкою. Електричний шок, тактика лікаря-терапевта.

162. Механічна асфіксія: невідкладна допомога.

163. Судомний синдром: причини, діагностика, невідкладна допомога.

164. Гіпертермічний синдром і холодний шок, невідкладна допомога.

11. ОЦІНЮВАННЯ АСПІРАНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ:

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда. Методи письмового контролю: тематичний поточний письмовий тестовий контроль, розв'язування типових та нетипових ситуаційних задач та завдань (ситуаційне компетентісне завдання).

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз, виступ з доповіддю, виконання презентації за темою, самостійного опрацювання, виконання індивідуального дослідного завдання.

Модуль включає бали за поточну роботу на навчальній практиці (опитування за темою, виконання самостійної роботи, виконання практичних завдань, вирішення ситуаційних задач та завдань, тестування).

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом на навчальній практиці, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

Поточний контроль здійснюється відповідно до конкретних цілей на кожній навчальній практиці засвоєння теми змістового модулю (поточний контроль).

Оцінка за навчальний модуль виставляється за двобальною шкалою: «зараховано» або «не зараховано» та визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах), що виставляється на кожному навчальному занятті за відповідною темою та кількістю балів за виконання індивідуальних завдань аспірантом.

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант при вивченні навчальних модулів – 120 балів, (100%), мінімальна – 70 балів.

Підсумковий контроль (іспит) здійснюється по завершенню вивчення всіх тем навчальної дисципліни на останньому контрольному занятті. Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант при складанні підсумкового контролю (іспиту), становить 80. Підсумковий контроль вважається зарахованим, якщо аспірант набрав не менше 50 балів. До іспиту допускаються аспіранти, які відвідали усі аудиторні заняття та набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Форма проведення підсумкового контролю є стандартизованою (тестові завдання, ситуаційні задачі, усний та письмовий контроль теоретичних знань, практична перевірка навичок та вмінь, програмований комп'ютерний контроль) відповідно до ОНП.

11. Оцінювання дисципліни.

Оцінка за дисципліну визначається як сума балів за поточну навчальну **Форми та види організації самостійної роботи**

I. Для формування нових та поглиблення існуючих у здобувачів науково ступеня доктора філософії (PhD) компетентностей з внутрішніх хвороб, а також отримання ними нових актуальних теоретичних знань, необхідних для професійної наукової діяльності аспірантів створені методичні розробки лекцій.

II. Для формування нових та поглиблення існуючих у здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD) компетентностей з внутрішніх хвороб, а також вдосконалення практичних навичок і вмінь, необхідних для професійної наукової діяльності аспірантів створені методичні розробки практичних і семінарських занять.

III. Позааудиторна самостійна робота - виконання аспірантами самостійних проєктів (рефератів, оглядів літературних джерел, мультимедійних та інших презентацій тощо).

IV. Окреслена навчальним планом і робочою програмою підготовка до лекцій, семінарів, практичних робіт.

У. Дослідницька самостійна робота, яка орієнтована на проведення наукових досліджень (експериментування, теоретичні дослідження та ін.).

VI. Участь у роботі наукових конференцій, підготовка наукових тез, статей, доповідей.

Бали з дисципліни конвертуються у традиційну п'ятибальну шкалу за абсолютними критеріями, як наведено у таблиці.

Таблиця 1. Шкала оцінювання навчальної дисципліни
«Внутрішні хвороби»

Оцінка за 200-бальною шкалою	Оцінка за п'ятибальною шкалою
Від 180 до 200 балів	«5»
Від 150 до 179 балів	«4»
Від 120 до 149 балів	«3»
119 балів і нижче	«2» – незадовільно

Оцінка з дисципліни вноситься науковим керівником до «Відомості результатів поточного та підсумкового модульного контролю», «Індивідуального навчального плану аспіранта/здобувача».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Адаптована клінічна настанова: хронічне обструктивне захворювання легень / Ю.І. Фещенко, В.К. Гаврисюк, О.Я. Дзюблик [та ін.] // Укр. пульмонолог. журнал. – 2020. – № 3. – С. 5–36.
2. Актуальні питання алергології в практиці сімейного лікаря. Навчальний посібник для лікарів – інтернів і лікарів слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти. За редакцією академіка НАМН України, професора Вороненко Ю.В., проф. Шекери О.Г., проф. Кузнецової Л.В. – К.: Видавець Заславський О.Ю., 2016. – 324 с. (Серія «Сімейна медицина»).
3. Актуальні питання внутрішніх хвороб у практиці сімейного лікаря [Текст] : навч. посіб. для лікарів-інтернів і лікарів - слухачів закл. (ф-тів) післядиплом. освіти / Ю. В. Вороненко [та ін.] ; за ред. Ю. В. Вороненка, О. Г. Шекери, Л. В. Хімїон ; М-во охорони здоров'я України, Нац. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П. Л. Шупика, Ін-т сімейної медицини. - Київ : Заславський О. Ю., 2018. - 600 с.
4. Антиаритмічна терапія при фібриляції передсердь. Рекомендації робочої групи з порушень ритму серця Асоціації кардіологів України. – Київ, 2020. — 59 с.
5. Бронхіальна астма. Клінічна настанова, заснована на доказах. 2021. Режим доступу: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2021/12/2021_09_14_kn_ba.pdf
6. Бронхообструктивні захворювання у дорослих осіб: етіологія, патогенез, класифікація, діагностика, лікування. Навчальний посібник / за редакцією Фещенко Ю.І. – К., 2015. – 150 с.
7. Внутрішні хвороби [Текст] : підруч. засн. на принципах доказ. медицини, 2018/19 / Polish Institute for Evidence Based Medicine ; [голов. ред. А. Яремчук-Качмарик ; пер.: І. Авраменко та ін. ; рис. Я. Зелінські]. - Краків: Практ. медицина, 2018. - 1632 с.
8. Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19. Свінціцький А.С., Рік видання: 2018, Видавництво: Практична Медицина. – Режим доступу: <https://empendium.com/ua/>.
9. **Внутрішні хвороби:** підручник: у 2 ч. Ч. 1. Розділи 1-8 / Л.В. Глушко, С.В. Федоров, І.М. Скрипник та ін. ; за ред. проф. Л.В. Глушка. — К. : ВСВ «Медицина», 2019. – 680 с.
10. **Внутрішні хвороби:** підручник: у 2 ч. Ч. 2. Розділи 9-24 / Л.В. Глушко, С.В. Федоров, І.М. Скрипник та ін. ; за ред. проф. Л.В. Глушка. — К. : ВСВ «Медицина», 2019. — 584 с. + 6 с. кольор. вкл.
11. Внутрішня медицина: ревматологія: навч. посіб. / В.Є. Кондратюк, М.Б. Джус. – К.: ВСВ «Медицина», 2017. – 272 с.
12. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / за ред. Н. В. Харченко, О. Я. Бабака. – 2-е вид., переробл., доповн. – Кіровоград: Поліум, 2016. – Т. 1. – 488 с.
13. Губергріц Н. Б. Хронічні гепатити та цирози печінки: навч. посібник / Н. Б. Губергріц, Н. В. Харченко. – Кіровоград: ПОЛІУМ, 2015. – 288 с.
14. Державна установа "Інститут нефрології Національної академії медичних наук України": клінічні протоколи. – Режим доступу: http://inephrology.kiev.ua/?page_id=240.
15. Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навч. посібник / А. С. Свінціцький. – К.: Медкнига, 2017. – 372 с.
16. Електрокардіографічна діагностика і лікування в невідкладній кардіології / В.А. Скибчик, Я.В. Соломенчук. 2-ге доповнене видання. – Л:Простір-М, 2016. – 164с.
17. Ендокринологія: підручник для студ. вищих мед. навч. закладів / [П.М. Боднар, Ю.І. Комісаренко, Г.П. Михальчишин та ін.]; за ред. Ю.І. Комісаренко, Г.П. Михальчишин. – 5-те вид., оновл. та доповн. – Вінниця: Нова Книга, 2020. – 536 с.
18. Жарінов О.Й., Куць В.О., Вережнікова Г.П., Серова О.Д. Практикум з електрокардіографії. — Львів-Київ, 2014. — 268 с.

19. Залізодефіцитна анемія / Видиборець С. В., Гайдукова С. М., Чернوبرова О. І. та ін.: навч посіб. – Вінниця-Бориспіль: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2012. – 238 с.
20. Імунологія. Національний підручник / За загальною редакцією Кузнецової Л.В., Бабаджана В.Д., Літус В.І. – Київ. - 2015. - 584 с.
21. Інфекційні хвороби: підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / О. А. Голубовська [та ін.] ; за ред. О. А. Голубовської. - 2-е вид., переробл. і допов. - Київ : Медицина , 2018. - 686 с.
22. КАРДІОЛОГІЯ. Навчальний посібник для підготовки до комплексного практично-орієнтованого державного іспиту з внутрішньої медицини, В. Д. Сиволап, Д. А. Лашкул, Запоріжжя, 2018.
23. Клінічна лабораторна діагностика: підручник / Л.Є. Лаповець, Г.Б. Лебедь, О.О. Ястремська та ін.; за редакцією Л.Є. Лаповець. – К.: ВСВ «Медицина», 2021. – 472 с.
24. Клінічна фармакологія: навчальний посібник/ Є.І Шоріков, Г.І. Шумко, О.С.Хухліна та ін.- Вінниця: Нова Книга, 2019.- 512с
25. Кондратюк В.Є., Джус М.Б. Внутрішня медицина: Ревматологія. – К.: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2017. – 272 с.
26. Медико-соціальні проблеми здоров'я в умовах пандемії COVID-19: посіб. / Т. С. Манойленко та ін.; за ред. В. М. Коваленка, В. М. Корнацького. – Черкаси: Видавець Третяков О. М., 2021. – 240 с.
27. Медицина невідкладних станів: Екстрена (швидка) медична допомога: підручник (ВНЗ IV р. а.) / І.С. Зозуля, В.І. Боброва, Г.Г. Рошчін та ін.; за ред. І.С. Зозулі. — 3-є вид., перероб. і допов. – К.: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2017. – 960 с.
28. Мясников Г.В. Керівництво з воєнно – польової терапії (спеціальна частина). – К., 2015. – 256 с.
29. Надання невідкладної допомоги пацієнтам із гострою серцево- судинною патологією: навчальний посібник/ Зозуля І.С., Ганджа Т.І., Іващенко О.В. та інш. – Вінниця, Тов «Меркьюрі-Поділля», 2016. — 87 с.
30. Наказ МОЗ України від 05.06.2019 № 1269 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги". – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1269282-19#Text>
31. Наказ МОЗ України від 15.09.2021 № 1957 «Про затвердження Уніфікованого клінічного протоколу екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та кардіореабілітації «Гострий коронарний синдром без елевації сегмента ST»». – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1957282-21#Text>
32. Наказ МОЗ України від 15.01.2021 N 51. Про затвердження стандартів медичної допомоги при вірусному гепатиті С у дорослих – Режим доступу: https://zakononline.com.ua/documents/show/492960_667794#n6
33. Наказ МОЗ України від 15.01.2021 N 49. Про затвердження стандартів медичної допомоги при вірусному гепатиті В у дорослих – Режим доступу: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2021/01/2021_49_standart_vgv_dor.pdf
34. Наказ МОЗ України від 13.09.2014 р. № 638 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при хронічному панкреатиті». – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0638282-14#Text>
35. Нариси клінічної пульмонології [Текст] / Під ред. В.К. Гаврисяка. - Київ, 2016. - 336 с.
36. Невідкладні стани в клініці внутрішніх хвороб [Текст] : навч. посіб.: у 2-х ч. Ч. 2. Пульмонологія, нефрологія, алергологія, гематологія та гастроентерологія / Л. Н. Приступа, В. Г. Псарьова, В. В. Лаба [та ін.] ; за заг. ред. Л. Н. Приступи. - Суми : СумДУ, 2017. - 219 с.
37. Невідкладні стани в клініці внутрішніх хвороб [Текст] : навч. посіб.: у 2-х ч. Ч.1. Кардіологія, ендокринологія та ревматологія / Л. Н. Приступа, В. Г. Псарьова, В. В. Лаба [та ін.] ; за заг. ред. Л. Н. Приступи. - Суми : СумДУ, 2017. - 217 с.

38. Негоспітальна пневмонія [Текст] / Ю. І. Фещенко, О. Я. Дзюблик, Я. О. Дзюблик. Монографія. – К.: Саміт-книга, 2020. – 468 с.
39. Онкологія: підручник / Г.В. Бондар, А.І. Шевченко, І.Й. Галайчук, Ю.В. Думанський та ін. — 2-е видання. – К.: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2019. – 520 с.
40. Основи електрокардіографії / О. Й. Жарінов, В. О. Куць (ред.) – Львів: МС, 2017. – 240 с.
41. Остеоартроз: клінічна настанова. – К., 2017. – Режим доступу: https://dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/akn_osteo.pdf.
42. Професійні хвороби: Підручник для мед. ВНЗ IV р.а. — 5-те вид. перероб. та доп. Затверджено МОН / За ред. В.А. Капустника, І.Ф. Костюк. — К., 2017. — 536 с.
43. Ревматоїдний артрит: адаптована клінічна настанова, заснована на доказах. – К., 2014. – Режим доступу: https://dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2014_263_akn_ra.pdf.
44. Рекомендації Асоціації кардіологів України з діагностики та лікування хронічної серцевої недостатності (2017) / Л.Г. Воронков, К.М. Амосова, Г.В. Дзяк [та ін.] // Серцева недостатність та коморбідні стани. – 2017. – №1 (Дод. № 1). С. 1-64.
45. Рекомендації з діагностики та лікування дисліпідемій (затверджено на ХХІ Національному конгресі кардіологів України) / О.І. Мітченко, М.І. Лутай. – Київ, 2020. – 48 с.
46. Серцево-судинні захворювання. Класифікація, стандарти діагностики та лікування / За ред. В.М. Коваленка, М.І. Лутая, Ю.М. Сіренка, О.С. Сичова. К.: Асоціація кардіологів України. – К.: МОРІОН, 2021. – 320 с.
47. Стан здоров'я народу України в умовах війни: посіб. / Т. С. Манойленко [та ін.]; за ред. В. М. Коваленка, В. М. Корнацького – Київ, 2022. – 218 с.
48. Стан здоров'я народу України та медичної допомоги третинного рівня: посіб. / Т. С. Манойленко [та ін.]; за ред. В. М. Коваленка, В. М. Корнацького – Київ, 2019. – 222 с.
49. Суправентрикулярні тахікардії: сучасні методи діагностики та лікування (методичні рекомендації) / О. С. Сичов [та ін.]. – Київ, 2021. – 40 с.
50. Суправентрикулярні тахікардії: сучасні методи діагностики та лікування (фокус на оновлені рекомендації Європейської асоціації кардіологів щодо ведення пацієнтів із суправентрикулярними тахікардіями 2019 року) / О.С. Сичов, А.О. Бородай, Г.М. Солов'ян, Т.В. Міхалева // Аритмологія. – 2021. – № 3 (39). – С. 40-53.
51. Сучасні класифікації та стандарти лікування розповсюджених захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи, нормативні показники, трактування змін / За ред проф. Ю.М. Мостового. – 28-е видання, змін. – Вінниця: Центр ДЗК, 2021. – 792 с.
52. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 03.09.2014 р. №613 Пептична виразка шлунка та дванадцятипалої кишки у дорослих (2014). – Режим доступу: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2014_613ukpmd_peptvyr.pdf
53. Уніфікований клінічний протокол первинної, екстреної та вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Артеріальна гіпертензія» (2016 р.) / Міністерство охорони здоров'я України, робоча група // Артеріал. гіпертензія. – 2016. – № 3. – С. 51-83.
54. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Залізодефіцитна анемія» Наказ МОЗ України від 02.11.2015 р. № 709. Режим доступу: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2015_709_ukpmd_zda.pdf
55. Фібриляція і тріпотіння передсердь / За ред. О. Жарінова, В. Куця. – К.: Четверта хвиля, 2022. – 244 с.
56. Функціональна діагностика: національний підручник / за ред. О. Жарінова, Ю. Іваніва, В. Куця. – К.: Четверта хвиля, 2018. – 732 с.
57. Цукровий діабет: клінічна настанова, заснована на доказах. – 2022. Режим доступу: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/2023_nastanova-czd_dorosli.pdf

1. 2017 ESC Guidelines for the management of acute myocardial infarction in patients presenting with ST-segment elevation: The Task Force for the management of acute myocardial infarction in patients presenting with ST-segment elevation of the European Society of Cardiology (ESC) / B. Ibanez, S. James, S. Agewall [et al.] // *Eur. Hear. J.* – 2018. – Vol. 39 (2.). – P. 119-177.
2. 2017 ESC Guidelines on the Diagnosis and Treatment of Peripheral Arterial Diseases / V. Aboyans, J. B. Ricco, M. Bartelink [et al.] // *Eur. Heart. J.* – 2018. – Vol. 39 (9). – P. 763-816.
3. 2018 ESC/EACTS Guidelines on myocardial revascularization The Task Force on myocardial revascularization of the European Society of Cardiology and European Association for Cardio-Thoracic Surgery Developed with the special contribution of the European Association for Percutaneous Cardiovascular Interventions / Franz-Josef Neumann et al. *Eur. Heart J.* 2019. № 40 (2).P. 87–165.
4. 2018 ESC/ESH Guidelines for the management of arterial hypertension/ B. Williams et al. *Eur. Heart J.* 2018. Sep. 1; №39 (33). P. 3021–3104.
5. 2019 ESC Guidelines for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes / J. Knuut, W. Wijns, A. Saraste [et al.] // *Eur. Heart. J.* – 2019. – Vol. 1 (71). – P. 425.
6. 2019 ESC Guidelines on diabetes, pre-diabetes, and cardiovascular diseases developed in collaboration with the EAS / F. Cosentino, P. J. Grant, V. Aboyans [et al.] // *Eur. Hear. J.* – 2019. – Vol. 1 (69). – P. 486.
7. 2020 ESC Guidelines for the diagnosis and management of atrial fibrillation developed in collaboration with the European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS): The Task Force for the diagnosis and management of atrial fibrillation of the European Society of Cardiology (ESC) Developed with the special contribution of the European Heart Rhythm Association (EHRA) of the ESC / G. Hindricks, T. Potpara, N. Dagres [et al.] // *Eur Heart J.* – 2021. – Vol. 42(5). – P. 546-547.
8. 2020 ESC Guidelines for the management of acute coronary syndromes in patients presenting without persistent ST-segment elevation / J.-P. Collet et al. // *European Heart Journal.* – 2021. – Vol. 42 (14). – P. 1289-1367.
9. 2020 ESC Guidelines for the management of adult congenital heart disease / H. Baumgartner, J. de Backer, S. Babu-Narayan [et al.] // *Eur Heart J.* – 2021. – Vol. 42 (6). – P. 563-645. doi:10.1093/eurheartj/ehaa554.
10. 2020 ESC Guidelines on sports cardiology and exercise in patients with cardiovascular disease / A. Pelliccia, S. Sharma, S. Gati [et al.] // *Eur Heart J.* – 2021. – Vol. 42(1). – P. 17-96. doi:10.1093/eurheartj/ehaa605.
11. 2020 International Society of Hypertension Global Hypertension Practice Guidelines. Hypertension / T. Unger, C. Borghi, F. Charchar [et al.] // *Hypertension.* – 2020. – Vol. 75(6). – P. 1334-1357. doi: 10.1161/HYPERTENSIONAHA.120.15026.
12. 2021 ACC/AHA/SCAI Guideline for Coronary Artery Revascularization: A Report of the American College of Cardiology/American Heart Association Joint Committee on Clinical Practice Guidelines / J. Lawton, J. Tamis-Holland, S. Bangalore [et al.] // *JACC.* – 2022. – Vol. 79 (2). – P. e21-e129.
13. 2021 EACTS Guidelines for the management of valvular heart disease / A. Vahanian, F. Beyersdorf, F. Praz [et al.] // *Eur Heart J.* – 2021. – URL: <https://www.escardio.org/Guidelines/Clinical-Practice-Guidelines/2021-Valvular-Heart-Disease>.
14. 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure / T. McDonagh et al. // *Eur Heart J.* – 2021. – Vol. 42(36). – P. 3599-3726.
15. 2021 ESC Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice / F. Visseren, F. Mach, Y. Smulders [et al.] // *Eur Heart J.* – 2021. – Vol. 42(34). – P. 3227-3337. doi: 10.1093/eurheartj/ehab484.
16. 2022 GINA Report, Global Strategy for Asthma Management and Prevention. – Режим доступа: <https://ginasthma.org/gina-reports/>.
17. 2022 GINA Report, Global Strategy for Asthma Management and Prevention. – Режим доступа: <https://ginasthma.org/wp-content/uploads/2022/05/GINA-Main-Report-2022-FINAL-22-05-03-WMS.pdf>.
18. American Diabetes Association. Standards of Care in Diabetes-2023. – Режим доступа: https://diabetesjournals.org/care/issue/46/Supplement_1.

19. Antiarrhythmic drugs - clinical use and clinical decision making: a consensus document from the European Heart Rhythm Association (EHRA) and European Society of Cardiology (ESC) Working Group on Cardiovascular Pharmacology, endorsed by the Heart Rhythm Society (HRS), Asia-Pacific Heart Rhythm Society (APHRS) and International Society of Cardiovascular Pharmacotherapy (ISCP) / G. A. Danetal. *Europace*. 2018. May. 1; № 20 (5). P. 731–732an. doi: 10.1093/europace/eux373.
20. Approach to the diagnosis of secondary hypertension in adults / R. Siru, J. Conradie, M. Gillett, M. Page // *Aust Prescr*. – 2021. – Vol. 44(5). – P. 165-169. doi: 10.18773/austprescr.2021.038.
21. Braunwald's Heart Disease: A Textbook of Cardiovascular Medicine / Ed. by P. Libby, R.O. Bonow, D.L. Mann, G.F. Tomaselli, D. Bhatt, S.D. Solomon, E. Braunwald. Elsevier, 2022. 2032 p.
22. Chawla LS, Bellomo R, Bihorac A, et al. Acute kidney disease and renal recovery: consensus report of the Acute Disease Quality Initiative (ADQI) 16 Workgroup. *Nat Rev Nephrol*. 2017;13(4):241-257. doi:10.1038/nrneph.2017.2.
23. Clinical Pharmacology and Therapeutics (Lecture Notes) 10th Edition / By G. McKay, M. Walters, N. Ritchie. – Wiley-Blackwell, 2021. – 320 p.
24. COVID-19 Clinical Guidance For the Cardiovascular Care Team. Available from: <https://www.acc.org/~media/665AFA1E710B4B3293138D14BE8D1213.pdf>
25. Current Medical Diagnosis and Treatment 2022: 61st Edition / By M. Papadakis, S. McPhee, M. Rabow, K. McQuaid. - McGraw Hill / Medical, 2021. – 1840 p.
26. Daya A. H., Hage F. G. Guidelines in review: ACC/AATS/AHA/ASE/ASNC/SCAI/SCCT/STS 2017 appropriate use criteria for coronary revascularization in patients with stable ischemic heart disease. *J NuclCardiol*. 2017. Oct.;№ 24(5). P. 1793-1799. doi: 10.1007/s12350-017-1017-6.
27. ESC CardioMed (3 edn.) / Ed. by A. Camm, T. Lüscher, G. Maurer, P. Serruys. – Oxford University Press, 2018. – 3408 p.
28. ESC guidance for the diagnosis and management of cardiovascular disease during the COVID-19 pandemic: part 1—epidemiology, pathophysiology, and diagnosis. *Eur Heart J*. 2021. doi:10.1093/eurheartj/ehab696.
29. ESC guidance for the diagnosis and management of cardiovascular disease during the COVID-19 pandemic: part 2—care pathways, treatment, and follow-up. *Eur Heart J*. 2021. doi:10.1093/eurheartj/ehab697.
30. Firestein & Kelley's Textbook of Rheumatology, 2-Volume Set 11th Edition / By G.S. Firestein, R.C. Budd, S.E Gabriel, I.B. McInnes, J.R. O'Dell, G. Koretzky. - Philadelphia, PA: Elsevier, 2020. – 2300 p.
31. Global strategy for the diagnosis, management, and prevention of chronic obstructive pulmonary disease (2023 report). – Режим доступа: https://goldcopd.org/wp-content/uploads/2023/03/GOLD-2023-ver-1.3-17Feb2023_WMV.pdf.
32. Gulati M., Levy P., Mukherjee D. et al. 2021 AHA/ACC/ASE/CHEST/SAEM/SCCT/SCMR Guideline for the Evaluation and Diagnosis of Chest Pain: A Report of the American College of Cardiology/American Heart Association Joint Committee on Clinical Practice Guidelines // *Circulation*. – 2021. – Vol. 144 (22). – P. e368-e454. doi: 10.1161/CIR.0000000000001029.
33. Halvorsen S, Mehilli J, Cassese S, et al. 2022 ESC Guidelines on cardiovascular assessment and management of patients undergoing non-cardiac surgery [published online ahead of print, 2022 Aug 26]. *Eur Heart J*. 2022;ehac270. doi:10.1093/eurheartj/ehac270.
34. Harrison's Principles of Internal Medicine, Twenty-First Edition (Vol.1 & Vol.2) 21st Edition / By J. Loscalzo, A. Fauci, D. Kasper, S. Hauser, D. Longo, J. Larry Jameson. - McGraw-Hill/Medical, 2022. – 4384 p.
35. Heart Failure: A Companion to Braunwald's Heart Disease / Ed. by G.M. Felker, D.L. Mann. Elsevier, 2020. 760 p.
36. Heidenreich P.A., Bozkurt B., Aguilar D., Allen L.A., Byun J.J. et al. 2022 AHA/ACC/HFSA Guideline for the Management of Heart Failure: A Report of the American College of Cardiology/American Heart Association Joint Committee on Clinical Practice Guidelines. *Circulation*. 2022. doi: 10.1161/CIR.0000000000001063. Epub ahead of print.

37. Hoffbrand's Essential Haematology (Essentials): 8th Edition / By A. Hoffbrand, D. Steensma. – Wiley-Blackwell, 2019. – 432 p.
38. Humbert M, Kovacs G, Hoepfer MM, et al. 2022 ESC/ERS Guidelines for the diagnosis and treatment of pulmonary hypertension [published online ahead of print, 2022 Aug 26]. *Eur Heart J*. 2022;ehac237. doi:10.1093/eurheartj/ehac237.
39. Invasive Management of Acute Myocardial Infarction Complicated by Cardiogenic Shock: A Scientific Statement From the American Heart Association / T.D. Henry, M.I. Tomey, J.E. Tamis-Holland [et al.] // *Circulation*.– 2021.– Vol. 143.– P. e815–e829. doi: 10.1161/CIR.0000000000000959.
40. KDIGO 2021 Clinical Practice Guideline for the Management of Blood Pressure in Chronic Kidney Disease. – Режим доступа: <https://kdigo.org/wp-content/uploads/2016/10/KDIGO-2021-BP-GL.pdf>.
41. KDIGO 2021 Clinical Practice Guideline for the Management of Glomerular Diseases. – Режим доступа: <https://kdigo.org/wp-content/uploads/2017/02/KDIGO-Glomerular-Diseases-Guideline-2021-English.pdf>.
42. KDIGO 2022 Clinical Practice Guideline for Diabetes Management In Chronic Kidney Disease. – Режим доступа: https://kdigo.org/wp-content/uploads/2022/03/KDIGO-2022-Diabetes-Management-GL_Public-Review-draft_1Mar2022.pdf.
43. Knuuti J., Wijns W., Saraste A. et al. 2019 ESC Guidelines for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes // *European Heart Journal*. – 2020. – Vol. 41(3). – P. 407-477. doi: 10.1093/eurheartj/ehz425.
44. Kulik A., Ruel M., Jneid H. Secondary prevention after coronary artery bypass graft surgery. A Scientific Statement from the American Heart Association. *Circulation*. 2015. Mar. 10; № 131 (10). P. 927–964.
45. Löhr M.J., Dominguez-Munoz E., Jonas Rosendahl J. et al. (2017) United European Gastroenterology evidence-based guidelines for the diagnosis and therapy of chronic pancreatitis (HaPanEU). *UEG*, Mar. 1 (<http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2050640616684695>).
46. Mancia Chairperson G et al. 2023 ESH Guidelines for the management of arterial hypertension The Task Force for the management of arterial hypertension of the European Society of Hypertension Endorsed by the European Renal Association (ERA) and the International Society of Hypertension (ISH). *J Hypertens*. 2023 Jun 21. doi: 10.1097/HJH.0000000000003480.
47. Mahmoudi M., Ledford D. K., Craig T. Allergy and Asthma: The Basics to Best Practices, 2019. Publisher: Springer, language: english, pages: 992.
48. Neumann F., Sousa-Uva M., Ahlsson A. et al. 2018 ESC/EACTS Guidelines on myocardial revascularization // *European Heart Journal*. – 2019. – Vol. 40 (2). – P. 87-165. doi: 10.1093/eurheartj/ehy394.
49. Principles of pulmonary medicine / By S.E. Weinberger, B.A. Cockrill, J. Mandel. – Philadelphia, PA: Elsevier, 2019. – 424 p.
50. Singh A. B. Allergy and allergen immunotherapy: new mechanisms and strategies, 2017. Edition: 1, publisher: AppleAcademicPressInc, language: english, pages: 528.
51. Sleisenger and Fordtran's Gastrointestinal and Liver Disease- 2 Volume Set: Pathophysiology, Diagnosis, Management 11th Edition / By M. Feldman, L.S. Friedman, L.J. Brandt MD. - Philadelphia, PA: Elsevier, 2020. – 2488 p.
52. Textbook of Adult Emergency Medicine 5th Edition / By P. Cameron, M. Little, B. Mitra, C. Deasy. – Philadelphia, PA: Elsevier, 2019. – 1008 p.
53. Textor S. Evaluation of secondary hypertension / Textor S. – 2021. – URL: <https://www.uptodate.com/contents/evaluation-of-secondary-hypertension>.
54. The ESC Handbook on Cardiovascular Pharmacotherapy (The European Society of Cardiology Series) 2nd Edition / By J. Kaski, K. Kjeldsen. - OUP Oxford, 2019. – 957 p.
55. Williams Textbook of Endocrinology 14th Edition / By S. Melmed, R. Koenig, C. Rosen, R. Auchus, A. Goldfine. – Philadelphia, PA: Elsevier, 2019. – 1792 p.
56. Wintrobe's Clinical Hematology 14th Edition / By J.P. Greer MD , D.A. Arber , B.E. Glader , A.F. List, R.T. Means Jr., G.M. Rodgers. – LWW, 2018. – 2432 p.
57. Yamada's Textbook of Gastroenterology: 7th Edition /By T. Wang, M. Camilleri, B. Lebowitz, K. Wang, A. Lok, G. Wu, W. Sandborn. - Wiley-Blackwell, 2022. - 3296 p.

58. Zeppenfeld K, Tfelt-Hansen J, de Riva M, et al. 2022 ESC Guidelines for the management of patients with ventricular arrhythmias and the prevention of sudden cardiac death [published online ahead of print, 2022 Aug 26]. Eur Heart J. 2022;ehac262. doi:10.1093/eurheartj/ehac262.

Інформаційні ресурси:

1. Державний експертний центр МОЗ України: <https://www.dec.gov.ua/>
2. Джерела доказової медицини: <https://moz.gov.ua/protokoli>
3. Реєстр медико-технологічних документів: <https://www.dec.gov.ua/mtd/home/>
4. АМА (American Medical Association): <https://www.ama-assn.org/>
5. American Academy of Family Physicians: <http://www.aafp.org/home.html>
6. American Academy of Pediatrics Policy (AAP Policy) Clinical Practice Guidelines: <https://www.aap.org>
7. American Association for the Study of Liver Diseases: <https://www.aasld.org/>
8. American College of Cardiology: <http://www.acc.org/>
9. American College of Emergency Physicians: <https://www.acep.org/>
10. American College of Gastroenterology: <https://gi.org/>
11. American College of Rheumatology: <https://rheumatology.org/>
12. American Gastroenterological Association: <https://gastro.org/>
13. American Heart Association: <http://news.heart.org/>
14. American Society for Gastrointestinal Endoscopy: <https://www.asge.org/home>
15. American Thyroid Association: <https://www.thyroid.org/>
16. BMJ Clinical Evidence: <http://clinicalevidence.bmj.com>
17. Brain Trauma Foundation (BTF): <https://www.braintrauma.org/http://www.trauma.org/>
18. British Society of Gastroenterology: <https://www.bsg.org.uk/>
19. Eastern Association for the Surgery of Trauma: <https://www.east.org/>
20. European Alliance of Associations for Rheumatology: <https://www.eular.org/>
21. European Association for the Study of the Liver: <https://easl.eu/>
22. European Pediatric Association, the Union of National European Pediatric Societies and Associations (EPA/UNEPSA): <http://www.epa-unepsa.org/>
23. European Respiratory Society: <https://www.ersnet.org/>
24. European Society of Cardiology: <http://www.escardio.org/>
25. European Society of Gastrointestinal Endoscopy: <https://www.esge.com/>
26. International Diabetes Federation: <https://idf.org/about-diabetes/resources/>
27. Medscape from WebMD: <http://www.medscape.com>
28. National Comprehensive Cancer Network <https://www.nccn.org/>
29. National Guideline Clearinghouse: <https://www.guideline.gov/>
30. National Institute for Health and Clinical Excellence (NICE): <https://www.nice.org.uk/>
31. National Kidney Foundation: <https://www.kidney.org/professionals/guidelines>
32. Royal College of Physicians: <https://www.rcplondon.ac.uk/>
33. The Association of the Scientific Medical Societies in Germany: <http://www.awmf.org>
34. The Cochrane Collaboration The Cochrane Library: <http://www.cochrane.org/>
35. The European Society for Emergency Medicine: <https://www.eusem.org/>
36. The Finnish Medical Society Duodecim: <https://www.duodecim.fi/>
37. The French National Authority for Health: <http://www.has-sante.fr/>
38. The National Association of Emergency Medical Technicians (NAEMT) <http://www.naemt.org/>
39. The National Association of State EMS Officials: <https://www.nasemso.org/>
40. The National Health and Medical Research Council (NHMRC): <https://www.nhmrc.gov.au>

41. UpToDate: <http://www.uptodate.com>

42. Western Trauma Association: <https://westerntrauma.org/>

43. World Gastroenterology Organization: <https://www.worldgastroenterology.org/>